

Høgskolen i **Hedmark**

Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap

Daniel Vernang

Bacheloroppgave

Barnehagelærere og stamming:

Erfaringer og oppfatninger

Kindergarten Teachers and stuttering:

Experiences and perceptions

BLUS

2016

Samtykker til utlån hos høgskolebiblioteket

JA NEI

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage

JA NEI

Innhold

NORSK SAMMENDRAG	3
ENGELSK SAMMENDRAG (ABSTRACT)	4
FORORD	5
1. INNLEDNING	6
2. TIDLIGERE FORSKNING	8
3. TEORI	10
3.1 ERFARINGER OG OPPFATNINGER	10
3.2 STAMMING	11
3.2.1 <i>Normal ikke-taleflyt</i>	11
3.3 BARNES FØLELSER AV Å STAMME.....	12
3.4 SAMARBEID MED PPT OG LOGOPED	13
4. METODE	15
5. RESULTAT	19
5.1 KUNNSKAP OM STAMMING	19
5.2 SAMARBEID MED PPT OG LOGOPED	22
5.3 BARNES FØLELSER AV Å STAMME.....	23
6. OPPSUMMERING	27
LITTERATURLISTE	29
VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE	31
VEDLEGG 2: FØLGESKRIV	32
VEDLEGG 3: FORESPØRSEL OM DELTAKELSE	33

Norsk sammendrag

Tittel: Barnehagelærere og stamming: Erfaringer og oppfatninger	
Forfatter: Daniel Vernang	
År 2016	Sider 34
Emneord: Barnehagelærer, erfaring, oppfatning, stamming	
Sammendrag: <p>I denne bacheloroppgaven tar jeg opp temaet stamming i barnehagen. Erfaringene og oppfatningene til barnehagelærere er det som blir lagt fokus på, i lys av stamming hos barnehagebarn. Problemstillingen er <i>hvordan erfarer og oppfatter barnehagelærere stamming hos barnehagebarn</i>. For å få svar på dette, har tre barnehagelærere blitt intervjuet. På bakgrunn av intervjuet, består analysen av følgende temaer: <i>Kunnskap om stamming, samarbeid med PPT og logoped og barns følelser av å stamme</i>.</p>	

Engelsk sammendrag (abstract)

Title: Kindergarten Teachers and stuttering: Experiences and perceptions	
Authors: Daniel Vernang	
Year: 2016	Pages: 34
Keywords: Kindergarten, Experience, Perception, Stuttering	
Summary: <p>In this bachelor I talk about stuttering in kindergarten. It is the experiences and perceptions of kindergarten teachers that I focused on, in consideration of stuttering in kindergarten children. The question I worked around is; 'how do kindergarten teachers experience and perceive stuttering in kindergarten children. To answer this, I have interviewed three kindergarten teachers. Using the interviews as a starting point, I chose to look at the following topics: <i>knowledge about stuttering, their work with PPT and speech therapist and the children's feelings about stuttering.</i></p>	

Forord

Jeg stammer - for meg har derfor denne oppgaven vært viktig å skrive. Å sette fokus på stamming hos barnehagebarn har jeg følt har vært nødvendig for profesjonen, siden barn i stor grad i dag går i barnehagen. Det er der språk utvikles hver dag, og skulle språket utvikle seg i gal retning, da står barnehagelærere klare for å hjelpe. Å oppdage stamming kan være en utfordring. Jeg håper at fokuset mitt kan bidra til å minke denne utfordringen for profesjonen, slik at det kommer til nytte for barnehagebarna.

Jeg vil rette en stor takk til min veileder, Gunhild Tomter Alstad, for god hjelp og godt samarbeid. Din oppfølging har vært uunnværlig i min prosess. Du har gitt meg motivasjon i tider med skrivesperre og oppgitthet, og veiledet meg på riktig spor for å skrive profesjonsrettet om stamming.

Takk til mine medstudenter, både fra gruppeveiledning og i nærmeste krets. Takk for gode diskusjoner som har hjulpet meg til å se på stamming i barnehagen fra flere sider.

Til slutt vil jeg komme med noen ord til intervjupersonene som har bidratt til min empiri. Selv om oppgaven ikke går ut på å kartlegge deres kunnskap om stamming, var dere inne på kunnskap og delte av det dere kan med meg. Min tolkning av deres svar var at dere føler at dere ikke kan nok. Likevel vil jeg si at dere absolutt kan nok. Er det én ting jeg har lært i løpet av profesjonsutdanningen, er at jo mer kunnskap man sitter inne med, jo flere spørsmål får man. Tusen takk for at dere stilte opp til intervju, slik at bacheloroppgaven min kunne se dagens lys.

1. Innledning

Når vi møter en person som stammer, gjør det inntrykk på oss på forskjellige måter. Først og fremst legger vi merke til måten han snakker på. Vi hører at han ha-ha-ha-hakker eller gje-gje-gjentar dddddeler av ordene, eller kanskje han f-----orlenger noen s-----pråklyder. Kanskje merker vi at han av og til b.....lokkeres helt i sitt taleforsøk og ..... ikke g.....reier å få fram en lyd.

(Preus, 1987, s. 11)

Slik innleder Alf Preus boken *Stamming og løpsk tale*, skrevet for det logopediske fagområdet. Logopedi er et spesialpedagogisk felt, noe som gjør at stamming gjerne faller utenfor barnehagelærerprofesjonen. Likevel er det i barnehagealder stamming oftest utvikles (Preus, 1987, s. 163), og stamming er, som Guttormsen (2016, s. 46) skriver, «[...] relativt vanlig hos barnehagebarn.» Barnehagelærere vil derfor i stor grad kunne møte barnehagebarn som stammer i løpet av deres yrkesliv.

Med dette i tankene, er stamming noe som ikke bare hører til i spesialpedagogikken, men som er aktuell for profesjonen. I sitatet ovenfor blir det beskrevet hvordan stamming oppleves fra et ytre perspektiv. I denne bacheloroppgaven gjør jeg nettopp dette. Problemstillingen min er *hvordan erfarer og oppfatter barnehagelærere stamming hos barnehagebarn?* Problemstillingen retter seg altså mot barnehagelærere i deres møte med, og arbeid relatert til stamming. Det er ikke barnehagelærernes kunnskaper eller manglende kunnskaper jeg hovedsakelig er ute etter, som for eksempel «hva kjennetegner stamming». Likevel er kunnskaper en naturlig del av oppgaven. I tillegg er barnehagelæreres erfaringer og oppfatninger også en del av de kunnskapene de har. Dette kommer jeg tilbake til ved flere anledninger.

I motsetning til Preus' beskrivelse, har jeg et indre perspektiv på stamming, siden jeg selv stammer. Stammingen min har gjort meg nysgjerrig på hvordan stamming i barnehagen blir møtt og oppdaget av barnehagelærere. I tillegg til dette har stammingen motivert meg til å finne ut hvordan arbeidet med stamming i barnehagen foregår.

Det første jeg tar opp i denne oppgaven er tidligere forskning. Her har jeg sett i to masteroppgaver, som er aktuell for mine egne funn. I neste kapittel – teoridelen – skriver jeg om erfaringer og oppfatninger, og hvordan dette av noen blir tolket. Videre i kapittelet skriver jeg om teorien rundt stamming, samt ulike deler ved stamming i barnehagen. I

bacheloroppgavens metodedel, tar jeg for meg valg jeg har tatt gjennom prosessen i arbeidet. Jeg forsøker å forholde meg kritisk til mine valg – for ingen metode er perfekt, som Dalland (2015) skriver. I dette kapitlet forklarer jeg blant annet hvorfor jeg har valgt intervju, og hva jeg legger til grunn for analysen av intervjuet. Det er i kapittel 5 – Resultat – hvor jeg tar frem intervjuene jeg har hentet empiri fra. Her analyserer og drøfter jeg det som kommer frem i intervjuene opp mot den teorien som jeg allerede har presentert. Til slutt blir det en oppsummering hvor jeg tar opp de viktigste delene av oppgaven.

2. Tidligere forskning

Lillian Ulvestad (2007) har i sin masteroppgave i spesialpedagogikk kartlagt pedagogers kjennskap av stamming og normal ikke-taleflyt. Hun viser til rammeplanen fra 2006, hvor barnehagen blir gitt et ansvar for barns språkutvikling, og at barn med språkvansker skal få tidlig hjelp (Ulvestad, 2007). Ulvestad viser til en studie fra 1996, som forteller at «i dei tilfelle der det er gått meir enn 8 månadar frå stamminga byrja og til det vart søkt hjelp, vil barnet fortsette og [sic.] stamme» (Ulvestad, 2007). De barna som fikk hjelp mellom to og fem år sluttet derimot å stamme (Ulvestad, 2007).

Ulvestad har gjennom sin mastergradsoppgave foretatt en større spørreundersøkelse til barnehagelærere (godkjent avsluttet førskolelærerutdanning). Noen av spørsmålene som ble stilt er aktuelle å belyse i denne bacheloroppgaven. Dette gjelder spørsmål om barnehagelærerne hadde fått informasjon om stamming i grunnutdanningen. Av de spurte svarte 35 % ja, 36 % nei og 29 % vet ikke. «Det vil seie at langt over halvparten har ikkje fått, eller kan ikkje huske å ha fått slik informasjon» (Ulvestad, 2007). I et annet spørsmål som Ulvestad stiller i hennes spørreundersøkelse er «I kor stor grad er det til hjelp for eit barn som stammar, at ein ber barnet ta det med ro når det skal snakke» (Ulvestad 2007, s. 65). Det var 42 % som svarte «svært stor grad» eller «stor grad» og 29 % svarte «moderat grad». 15 % svarte «svært liten grad» og «liten grad», mens 14 % svarte «vet ikke». Ulvestad legger sammen «svært stor grad/stor grad» og «moderat grad», noe som betyr at 71 % mener at dette rådet er til hjelp for barn som stammer. «Resultatet er ikkje uventa, då inntrykket før undersøkinga tok til, var at mange meiner dei er til hjelp og viser toleranse ved å komme med denne typen råd» (Ulvestad 2007, s. 66). Ved å gi barnet råd om å ta det med ro, har mange en oppfatning av at man viser at man har forståelse for, og tid til å høre på den som stammer (Ulvestad 2007, s. 65). Dette kan gjerne virke mot sin hensikt, da dette faktisk gir et økt press til å snakke hos den som stammer (Ulvestad 2007, s. 65).

Lavik-Larsen (2012) har i sin masteroppgave skrevet om hvordan logopeders veiledning oppleves av barnehagelærere. En av informantene hennes oppfattet at logopedene er raske med å si at man skal vente og se: «Logopedene mente [...] at man fikk vente og se til barna ble eldre» (Lavik-Larsen, 2012, s. 34). Dette var informanten bekymret over, og hun synes det var utfordrende å være vitne til at barn blir ertet og ledd av, uten at det ble satt i gang spesialpedagogiske tiltak (Lavik-Larsen, 2012, s. 34). Informanten mente i tillegg at

---

stamming gjerne blir avfeid som stotring. Når det som logopedene mener er stotring viser seg å være stamming, føler informanten at barnehagen kunne ha gjort mer, hadde samarbeidet gått videre (Lavik-Larsen, 2012, s. 35).

Lavik-Larsen er i sin oppgave forundret over at det var få barnehagelærere som ga tilbakemelding om at de hadde møtt barn som stammer i barnehagen (Lavik-Larsen, 2012, s. 58). Slik jeg forstår henne, mener hun at barna i liten grad blir oppdaget i barnehagen. «Kanskje kan det være nettopp mangel på informasjon og kunnskap i utgangspunktet hos logopedene som gjør at barna ikke blir oppdaget» (Lavik-Larsen, 2012, s. 58).

Stamming hos barnehagebarn kommer frem i flere tidligere studier, blant annet fra Ulvestad og Lavik-Larsen. Til felles for disse er at de skriver om barnehagelærere. Disse skiller seg imidlertid fra hverandre ved at Ulvestad fokuserer på hva slags kunnskap barnehagelærere har om stamming, mens Lavik-Larsen arbeider med deres opplevelse av veiledning i stamming. Hos Lavik-Larsen får vi et innblikk i barnehagelæreres erfaringer og oppfatninger av samarbeidet med PPT og logoped, som er nødvendig for stammerelatert arbeid. Både Ulvestad og Lavik-Larsen skriver om barnehagelæreres kunnskaper om stamming. Kunnskaper blir også viet plass i min oppgave, da det er av betydning for problemstillingen. Ulvestads forskning forteller noe om hvordan forskjellige måter å tilnærme seg et barn som stammer kan være heldig eller uheldig for barnets følelse. Hvordan barnehagelærere erfarer og oppfatter disse sidene ved stamming vet vi ikke mye om. Likevel får vi noen hint av dette fra Ulvestad og Lavik-Larsen.

3. Teori

3.1 Erfaringer og oppfatninger

Erfaring er en forbindelse mellom en handling og handlingens konsekvens. De konsekvensene man møter av det man gjør, fører til refleksjoner (Dewey, 2001, s. 65). På denne måten lærer man av handlinger, konsekvenser og refleksjon, og da oppnår man en erfaring. Et begrep som kan forklare erfaring ytterligere er *handlingskunnskap*. «Handlingskunnskap er situert, kontekstualisert og praktisk kunnskap» (Alstad, 2013, s. 39). Alstad skriver om lærerrefleksjoner, og forteller at lærerrefleksjoner kan beskrives som kunnskap (Alstad, 2013, s. 38). «Simon Borg definerer lærerrefleksjoner som ikke-observerbare, mentale konstruksjoner [...]» (Alstad, 2013, s. 38). De erfaringene man gjør seg gjennom en kognitiv prosess blir dermed til kunnskap hos den enkelte.

Når man skal forstå oppfatninger, viser Alstad til Woods og Çakır, som mener at oppfatninger, antagelser og kunnskap er det samme (Alstad, 2013, s. 38). «Antakelser, oppfatninger og verdisyn kan ikke vurderes som sanne eller falske i streng epistemologisk forstand, men vil likevel være sentrale som grunnlag for profesjonsutøvelsen» (Alstad, 2013, s. 38). For min besvarelse betyr dette at de oppfatningene barnehagelærerne har, er viktige for deres arbeid med stamming, og hvordan deres handlinger blir utført. «[...] oppfatningene kan også knyttes til et diskursivt felt en handler og tenker innenfor» (Alstad, 2013, s. 38). Oppfatninger kan altså forsås med meninger en kommer frem til gjennom egen refleksjon.

På bakgrunn av dette, blir erfaringer og oppfatninger til kunnskap gjennom handlinger og refleksjon. «Shulman [...] peker på hvordan ulike kunnskapsformer inngår i lærerens kunnskapsbase» (Alstad, 2013, s. 39). På denne måten inngår barnehagelæreres erfaringer og oppfatninger av stamming i den kunnskapen barnehagelærerne sitter med om emnet.

3.2 Stammering

Stammering er en taleflytvanske som går ut på at det er brudd i taleflyten. Bruddene kan være repetisjoner, forlengelser og blokkeringer (Guitar, i Guttormsen, 2016, s. 46)¹. Guttormsen (2016, s. 46) forklarer at repetisjoner skjer ved at lyder, stavelser og enstavelsesord blir gjentatt. Forlengelser betyr at lydene som lages blir lengre en vanlig, mens blokkeringer er når pust og stemme stopper helt opp når man snakker (Guttormsen, 2016, s. 46). Det kan forekomme at den som stammer f. eks. mister øyekontakten og lager grimaser (Høigård, 2006, s. 196), eller tramper med føttene og rister på hodet (Guttormsen, 2016, s. 46). Dette kalles tilleggsatferd, som er svært vanlig hos barnehagebarn som stammer. Av alle barnehagebarn er det 11 % som begynner å stamme (Guttormsen, 2016, s. 46), men bare 1 % av barna fortsetter å stamme (Espenakk & Hegdal, 2007, s. 34)

Stammering hos barnehagebarn er gjerne periodisk, noe som betyr at barna kan ha perioder hvor stammeringen er fraværende, før det kommer tilbake (Espenakk & Hegdal, 2007, s. 33). Det samme skriver Høigård:

Det er typisk for stammering at den varierer sterkt hos en og samme person. Dette forvirrer ofte foreldre, førskolelærere og lærere hvis de ikke er klar over at variasjon er det normale.

(Høigård, 2006, s. 196)

Stammering kan med andre ord være utfordrende å jobbe med i barnehagen, siden det er vanskelig å forstå seg på stammering uten å ha kunnskaper om det. En annen utfordring, kan være å skille stammeringen fra normal-taleflyt; eller småbarnsstotring.

3.2.1 Normal ikke-taleflyt

Småbarnsstotring skiller seg fra stammering ved at det er en normal ikke-taleflyt hos barn som lærer seg «mer kompleks syntaks» (Høigård, 2006, s. 197). Barnet stopper seg selv, og gjentar setningen for å finne frem til riktig setningsoppbygging. Gjerne er dette snakk om å gjenta hele ord og å bruke fyllord (Guttormsen, 2016, s. 46). Som nevnt har barn som

---

¹ Se eksempler i sitat av Preus (1987) s. 6.

stammer gjerne tilleggsatferd. Det er derimot ikke noe som kjennetegner småbarnsstotring. (Guitar, i Guttormsen, 2016, s. 46).

3.3 Barns følelser av å stamme

Tidligere har man ment at barn sjeldent har vært bevisste på egen stamming. Preus viser til Van Riper, som sier at selv barn med svært mange brudd i taleflyten reagerer lite på stammingen (Van Riper, i Preus, 1987, s. 163). Denne oppfatningen er ikke lenger gjeldene, da Guttormsen, Kefalianos og Næss (2015) har undersøkt forskning på barns følelser av å stamme. Forskningen har vist at barn som stammer er bevisste på stammingen, og at de er mer negative til egen tale enn andre barn.

«Children as young as 2 years of age have been found to be aware of stuttering» (Ambrose & Yairi og Boey m.fl, i Guttormsen, Kefalianos, & Næss, 2015, s. 2). Det er likevel individuelt for barna når det kommer til bevissheten om stammingen. Noen barn blir bevisste tidlig, noen senere, mens andre ikke merker noe til det (Guttormsen, 2016, s. 47). «Mange barn er klar over at de stammer, og stamming kan innebære mer enn talebruddene selv om barna er små» (Guttormsen, 2016, s. 47). Guttormsen viser til Boey, som har funnet ut at blant de yngste barna, er det rundt halvparten som er bevisste på stammingen sin (Guttormsen, 2016, s. 47).

Fra rundt treårsalderen begynner barn å sammenligne egen tale med andre i sitt språkmiljø (Lewis, i Guttormsen, Kefalianos, & Næss, 2015, s. 2). Dette mener Guttormsen, Kefalianos og Næss fører til at barnehagebarn som stammer vurderer egen taleevne mer negativt enn andre; «This is consistent with recent studies which demonstrated that preschool CWS develop negative attitudes towards communications» (Clark m.fl. og Vanryckeghem m.fl, i Guttormsen, Kefalianos, & Næss, 2015, s. 2)².

Barn som stammer kan oppleve å få negative kommentarer og reaksjoner fra andre barn. I barnehagen har hele 27 % av disse barna opplevd nettopp dette, blant annet i form av erting, herming og utfrysing. (Langevin m.fl., i Guttormsen, 2016, s. 47). På bakgrunn av dette må

---

² CWS: Children who stutter – Barn som stammer

---

barnehagen kontakte PPT og logoped når stamming oppdages. «Det er viktig at barn som stammer henvises til logoped» (Guttormsen, 2016, s. 47)

Sønsterud, Howells og Hoff (2014, s. 17), anbefaler åpenhet knyttet til stamming hos barn, for å skape positive holdninger hos barnet. «Alminneliggjøring, trygghet og aksept er ofte ingrediensene som skal til for å forebygge negativ stigmatisering og mobbing[...]» (Sønsterud, Howells, & Hoff, 2014, s. 17).

3.4 Samarbeid med PPT og logoped

Barnehagealder er den tiden hvor behandling for stamming er mest effektivt (Guttormsen, 2016, s. 47). Det betyr, ifølge Guttormsen, at barnehagelærere må ha fokus på taleflyt hos barn, og må ha kontakt med logoped (Guttormsen, 2016, s. 47). «For å oppdage barna som stammer er logoped avhengig av gode, observante barnehagelærere som tar kontakt når et barn har brudd i talen sin» (Guttormsen, 2016, s. 46).

Når det kommer til behandling av stamming hos barnehagebarn, er det nødvendig med rask behandling. Dette ser vi fra blant annet Ulvestads forskning³, og Guttormsen (2016, s. 47) skriver at en ikke skal vente og se, når det kommer til behandling. «Det er viktig at barn som stammer henvises til logoped. Man skal ikke «vente og se»» (Guttormsen, 2016, s. 47).

Det ser ut som at en tommelfingerregel for når behandling skal startes, er, som nevnt, når man legger merke til at barnet blir bevisst stammingen.

Hvorvidt barnet har negative tanker, eller følelser knyttet til stammingen sin er noe som bør kartlegges før en vurderer om barnet skal få behandling med en gang. Hvis barn reagerer på stammingen sin og påvirkes av dette på en negativ måte så anbefales det at behandling startes opp med en gang.

(Langevin m.fl., i Guttormsen, 2016, s. 47)

I tillegg til dette, mener Sønsterud, Howells og Hoff (2014, s. 15), at PPT og logoped bør kontaktes når foreldre, barnehage, eller barnet selv er bekymret for taleflytbrudd. «Da kan det være klokt å gjennomføre en logopedisk utredning» (Sønsterud, Howells, & Hoff, 2014). Det samme skriver også Guttormsen: «Det er [...] veldig viktig å lytte til foreldrenes

---

³ Se kapittel 2. Tidligere forskning.

bekymring. Det viser seg at når foreldre er bekymret for stamming, er det som oftest stamming i talen til barnet og ikke normal ikke-taleflyt» (Guttormsen, 2016, s. 47).

---

4. Metode

I denne bacheloroppgaven har jeg utarbeidet problemstillingen *hvordan erfarer og oppfatter barnehagelærere stamming hos barnehagebarn?* Dette er en problemstilling som tar for seg spørsmål til barnehagelæreres tanker. Dette betyr at metodevalgene jeg har tatt har vært innenfor kvalitativ metode. «De *kvalitative metodene* tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste» (Dalland, 2015, s. 112). Erfaringer og oppfatninger er innenfor dette.

For å innhente empiri har jeg valgt å intervju tre barnehagelærere om temaer som kan være aktuelle for problemstillingen. Siden svarene jeg har fått er subjektive for den enkelte intervjuperson, har jeg lagt min forståelse for deres tanker til grunn i analysedelen av bacheloroppgaven.

Før jeg valgte intervjupersoner, var jeg bevisst på at jeg måtte velge personer som har fullført førskolelærerutdanningen⁴. Dette gjorde jeg fordi problemstillingen gjør dette nødvendig, siden det er barnehagelæreres erfaringer og oppfatninger jeg er ute etter. Kjønn og alder mener jeg ikke er av betydning, da dette hverken fremgår i problemstillingen eller noe som blir analysert og drøftet. Da jeg valgte intervjupersonene, ville jeg ha både barnehagelærere med lang og kort erfaring i barnehage. Jeg vurderte det til at med ulik tid i barnehagen, vil det reflektere barnehageprofesjonens virkelighet i oppgaven. Barnehagen består av både av personer som har vært i yrket i flere år, og av nyutdannede. IP1⁵ er nyutdannet, og har jobbet som pedagogisk leder under et år. IP2⁶ har vært i stillingen som pedagogisk leder i 15 år, mens IP3⁷ har jobbet som pedagogisk leder i 12 år.

Intervjupersonene jeg brukte var personer jeg allerede kjente. Siden jeg stammer selv og stiller spørsmål om stamming i intervjuene, tenkte jeg at for å få mest mulig presise svar, var det viktig med intervjupersoner som var trygge på meg. Gjennom å vite hvem jeg er og

---

⁴ Tilsvareer dagens barnehagelærerutdanning

⁵ Intervjuperson 1

⁶ Intervjuperson 2

⁷ Intervjuperson 3

hvilken holdning jeg har til min egen stamming, var min intensjon at intervjupersonene skulle være trygge på at de kunne svare det de mente, og ikke holde noe tilbake. Ved å bruke en ukjent person kan det tenkes at deres erfaringer og oppfatninger hadde blitt holdt for seg selv, i redsel for at jeg hadde blitt såret. Når jeg snakker med fremmede, og følgelig stammer, erfarer jeg at enkelte er usikre på hvordan de skal forholde seg til stammingen. Dette ville jeg altså unngå i denne situasjonen.

Likevel er det flere måter å unngå dette på. Et eksempel på dette ville vært at jeg hadde i forkant av, og i starten av intervjuet informert en ukjent intervjuperson om at jeg stammer og er trygg på stammingen. Mine tanker rundt dette går likevel på at å fortelle at jeg stammer, ikke nødvendigvis ville ført til en trygghet for en eventuell intervjuperson. Det er én ting å bli fortalt at jeg forholder meg positivt til stammingen, en annen ting er å erfare at jeg gjør det. Det er denne styrken jeg ser i valg av kjente intervjupersoner.

Svakheten til å bruke kjente intervjupersoner er likevel noe av det samme – at de blir usikre på hva jeg faktisk kan tåle. En mulighet kan være at de ikke vil ødelegge et godt forhold til meg eller skape usikkerhet for meg. I tillegg kan det tenkes at de vil føle at jeg, som har stammet siden barndommen, sitter på mer kunnskap om stamming enn dem, og kan føle at deres kunnskap ikke strekker til. Dette var noe som ble tatt opp i forkant av intervjuene og i informasjonsskrivet om deltagelse, at jeg ikke var ute etter kunnskapen deres rundt temaet. Dersom jeg hadde brukt ukjente intervjupersoner, er det grunn til å tro at de kunne følt dette de også.

Når det gjelder temaene jeg tok opp i intervjuene, tenkte jeg over hvordan jeg kunne få relevante svar. Jeg ville benytte meg av åpne spørsmål, og brukte en formulering på de fleste spørsmålene i retning av «hvilke tanker har du...». På denne måten ble intervjupersonene nødt til å reflektere over stamming, og arbeidet rundt det. At jeg stilte åpne spørsmål var også nødvendig for at jeg senere kunne analysere svarene opp mot erfaringer og oppfatninger, slik som problemstillingen er formulert.

I forkant av intervjuene lagde jeg en intervjuguide, som jeg ville følge. «En intervjuguide inneholder en liste med spørsmål eller temaer som en ønsker å ta opp i intervjuet» (Løkken & Søbstad, 2013, s. 108). Jeg benyttet meg av en båndopptaker uten mulighet for tilkobling til internett, for å hindre sannsynligheten for at opptakene kunne bli sendt over nett ved en

---

feil. Underveis i intervjuene, forsøkte jeg å komme med gode oppfølgingsspørsmål, men dessverre var dette vanskeligere enn hva jeg hadde sett for meg. Etter intervjuene, måtte intervjuene transkriberes. Da var lydopptakene nyttige, og jeg fikk skrevet ned hva som ble sagt.

Min førforståelse av stamming hos barnehagebarn har vært at barnehagen gjør for lite for disse barna. Samtidig går det ut på at jeg følt at barnehagelærere har en vente og se-holdning når det kommer til stamming. Denne førforståelsen har en sammenheng med egen stamming. Hellevik (i Dalland, 2015, s. 118) sier at man må forsøke å avlive førforståelsen på mange ulike måter. Dersom man sitter med den samme forståelsen i etterkant, kan det være hold i den (Hellevik, i Dalland, 2015, s. 118). I løpet av denne oppgaven kommer det frem at min førforståelse ikke blir opprettholdt. I forarbeidet valg av tema for bacheloroppgaven, har min personlige motivasjon vært ligget til grunn. I prosessen gjennom oppgaven; i møte med intervjupersoner og bearbeiding av intervjuene og teori, har motivasjonen blitt mer profesjonelt. Jeg har forsøkt å holde meg så objektiv jeg kan, selv om det å være helt nøytral i et slikt arbeid ikke er mulig. «Det er en myte at forskeren kan være verdinøytral. Det som er viktig, er å være seg bevisst sine verdier på det menneskelige, politiske og faglige plan» (Dalland, 2015, s. 119).

I analysen har jeg valgt å løfte frem tre temaer fra intervjuet som intervjupersonene, i mine øyne, trakk frem som viktige. Dette kom jeg frem til ved å se på hva intervjupersonene samlet sett snakket mest om. I tillegg merket jeg meg under intervjuene, og i ettertid ved transkribering, hva som ble snakket om med mest entusiasme. Disse temaene henger mye sammen med hverandre, noe som jeg gjør rede for i analysen. Dette betyr at enkelte deler av intervjuet har blitt filtrert bort underveis i analysearbeidet. At jeg har gjort det, er ikke på grunn av at det ikke har vært relevant, men med hensyn til plass i oppgaven. Derfor har det vært viktig for meg å ta med de temaene som intervjupersonene har sett på som viktig, med tanke på at det er deres erfaringer og oppfatninger jeg har jobbet med.

En kuriositet med metoden jeg har valgt, intervju, er at det ligger en mulig feilkilde allerede i koblingen mellom intervjuet og den problemstillingen jeg har valgt. Intervjuet er antagelig den mest «naturlige» måten å få frem barnehagelærernes erfaring og oppfatninger på, da subjektive tanker kommer frem. Samtidig vil intervjuet legge til rette for å skape erfaringer og oppfatninger. I teoridelen skrev jeg om hvordan erfaringer og oppfatninger, og hvordan

dette blir til gjennom bla. refleksjoner, blir sett på som kunnskap. I intervjuene la jeg, som sagt, opp til åpne spørsmål for å skape nettopp refleksjon. Det kan tenkes at mitt valg av metode til syvende og sist skapte «de svarene jeg trengte», slik en ikke skal i vitenskapen. På en annen side, kan det tenkes at det var, på samme grunnlag som over, en fordel for studiens pålitelighet. «Et intervju er bokstavelig talt et *inter view*, en utveksling av synspunkter og erfaringer som utvikler ny kunnskap» (Løkken & Søbstad, 2013, s. 104). I intervjuene, metoden som krever relasjon, fikk jeg ikke bare verbale svar, fikk jeg ikke bare verbale svar på spørsmålene, men jeg fikk også - via svarene deres - observere hvordan kunnskap blir til gjennom erfaringer og oppfatninger. «Kvale og Brinkmann [...] sier at intervjueren og den som blir intervjuet er sammen om å produsere kunnskap» (Dalland, 2015, s. 51).

Under intervjuene fikk jeg følelsen av at intervjupersonene av og til følte at jeg vurderte de svarene de ga. Dette var aldri intensjonen, da jeg også hadde gitt beskjed om at det ikke var en kunnskapstest. Likevel fortalte intervjupersonene hva de kan om stammer, gjennom de åpne spørsmålene jeg stilte. Som nevnt er det slik at jeg stammer, noe som kan føre til at enkelte kan bli usikre på egen kunnskap. Dersom dette stemmer overens med det intervjupersonene følte, er det uheldig, men det skal være nevnt at jeg ble positivt overrasket over de svarene de ga. Svarene var godt reflektert, noe som kan ses i de følgende kapitlene. Jeg opplever alle tre som profesjonelle barnehagelærere, så det kan også være at jeg overtenker intervjusituasjonen – at jeg ikke klarer å skille mellom vurdering deres kunnskaper og analyse av intervjuet. Dette kan ha innvirket på resultatet, på grunn av at intervjupersonene kan ha følt at de ikke kunne komme med det de ville si. Dalland (2015, s. 144) sier at ingen metode er perfekt, og dette kan være et sted hvor alt ikke fungerte optimalt. I et intervju bruker man seg selv (Dalland, 2015, s. 121), noe som betyr at måten jeg fremstår vil være av betydning. Imidlertid mener jeg at intervjupersonene fikk frem det de ville, og forholdt seg, som sagt, profesjonelle til intervjusituasjonen.

---

5. Resultat

Det virker som at barnehagelærernes erfaringer og oppfatninger av profesjonens kunnskaper om stamming henger tett sammen med samarbeidet med PPT og barns følelser. I intervjuene sier de seg enige i at barnehagen har en unik mulighet til å oppdage slike problemer hos barn, slik det er beskrevet i stortingsmelding 41. «Man fanger fort opp et barn hvis man merker at det har problemer med å uttrykke seg» (IP3). Uten kunnskaper om stamming mener de likevel at det blir vanskelig å oppdage stamming hos barn. Dermed kan barnehagelærere også miste et godt grunnlag for henvisning til PPT.

Dersom stammingen går utover barnets hverdag, er det et viktig argument for å kunne henvisne til PPT, ifølge intervjupersonene. Om dette sier IP1 at «Hvis det går veldig mye utover barnets sosiale atferd og kompetanse, ikke kommer inn i barnegruppa, må man henvisne tidlig». IP2 svarer at det er hensiktsmessig å kontakte PPT «Når du ser at det begynner å bli så utfordrende at barnet ikke fungerer helt optimalt». IP3 mener at dersom en venter med å henvisne til PPT, kan barnet få problemer sosialt, og kanskje til og med bli utsatt for mobbing. Intervjupersonenes refleksjoner rundt barns følelser er i tråd med det forskning på området; det er viktig å sette i gang tiltak og henvisne til PPT når stammingen går utover hverdagen til barnet (Guttormsen, 2016). Det som likevel gir barn som stammer utfordringer, er deres negative holdninger til egen kommunikasjonssevne (Guttormsen, Kefalianos, & Næss, 2015).

5.1 Kunnskap om stamming

IP1 har kort tid som yrkesaktiv, og kan fortelle at hennes erfaring med stamming hos barnehagebarn før dette liten. Hun forteller at hun gjorde seg mange erfaringer rundt dette etter høsten 2015, da hun som pedagogisk leder fikk flere barn på avdelingen med taleflytvansker i ulik grad. Dette har ført til et tett samarbeid med logoped, som har gitt henne kunnskaper rundt stamming. I tillegg til informasjon har hun også fått et skjema om indirekte tiltak for taleflytvansker som hun er bevisst på.

IP2 tok utdanningen sin for 15 år siden. Etter den gang har hun hatt noen barn som har stammet eller stotret. I de situasjonene det har vært stor grad av taleflytvansker, har hun vært i kontakt med flere logopeder om stamming. Hun har fått mye ulik informasjon om

stamming fra de forskjellige logopedene, og hun oppfatter informasjonen som vanskelig å forstå. Dette har ført til at hun har sett seg nødt til å innhente informasjon andre steder. Det hun har gjort, er å lese fagbøker om stamming.

IP3 har derimot ikke arbeidet med stamming hos barn, til tross for at hun har jobbet i barnehage i 12 år. Dette oppfatter hun selv som «utrolig». Hun vet godt at det er stor mulighet for at hun skal komme borti dette senere, og har en føre var-holdning til stamming. Med denne holdningen til grunn, har også hun tatt initiativ til å lære mer om stamming gjennom fagbøker. I tillegg har hun rådført seg med flere venninner med spesialpedagogisk utdanning.

Alle intervjupersonene viser at de har interesse og vilje til å innhente kunnskap rundt stamming for å kunne jobbe med barna både i dag og i fremtiden. Både IP1 og IP2 stiller seg kritiske til at de har hatt lite om språk -og talevansker, og følgelig stamming, i grunnutdanningen deres. IP3 nevner ikke utdanningen i intervjuet, og på spørsmål om hvor hun har fått kunnskaper om stamming fra, går hun rett på hva hun av eget initiativ har gjort for å innhente kunnskap. Dette tolker jeg dithen at hun ikke har fått nevneverdig kunnskap gjennom nettopp utdanningen. Det har vært nødvendig for henne, i likhet med de andre intervjupersonene, å lære om stamming på egenhånd.

I mine øyne kan grunnen til at intervjupersonene har skaffet seg kunnskap om stamming skyldes deres holdninger til kunnskap. De mener at det er viktig med kunnskap for å kunne hjelpe et barn som stammer. Om kunnskap om stamming sier IP2 at:

Det er noe med å kjenne igjen [...]; hva er stamming? Hva er det som er innenfor normalområdet? Dette kan vi ikke nok om. Det hadde jo vært veldig bra med litt økt kunnskap, for vi blir jo alltid i tvil.

(IP2)

De erfarer at det er en utfordring med å kunne hjelpe et barn som stammer, når de ikke har fått tilfredsstillende opplæring i dette gjennom utdanningen. «Hvis man har for lite kunnskap om det, er det vanskelig å gjøre noe med det» (IP1). Det er spesielt IP1 som er kritisk til utdanningens pensum om stamming. «Man kommer dårlig rustet ut fra [lærerutdanningsinstitusjonens navn] med tanke på talevansker og stamming» (IP1). Generelt kan vi se dette igjen i Ulvestads (2007) forskning, hvor kun 35 % av de spurte svarte at de hadde fått informasjon om stamming i grunnutdanningen. «Det vil seie at langt

---

over halvparten har ikkje fått, eller kan ikkje huske å ha fått slik informasjon» (Ulvestad, 2007). Det er derfor interessant å se på hva som faktisk er av pensum om stamming i barnehagelærerutdanningen.

Jeg har sett igjennom pensumlisten i kunnskapsområde *Språk, tekst og matematikk* ved noen av de største lærerutdanningsinstitusjonene⁸ i landet. Samtlige høgskoler bruker Høigårds (2013) *Barns språkutvikling – muntlig og skriftlig*. Imidlertid kan lærerne ved Høgskolen i Oslo og Akershus velge om studentene skal benytte seg av Høigård (2013) eller Valvatne og Sandvik (2007): *Barn, språk og kultur*. Så vidt jeg kan se, skriver ikke Valvatne og Sandvik (2007) om stamming i sin bok. Det står heller ikke om språkvansker eller talevansker i innholdsfortegnelsen. I tillegg er hverken stamming eller talevanske å finne i stikkordsregisteret. Språkvansker er et begrep som blir nevnt, men blir ikke definert. Høigård skriver om stamming i kapittel 6; *Språk- og talevansker*. På pensumlistene til de forskjellige høgskolene, kommer det noen steder frem hvilke deler av boka som er pensum for studentene. Høgskolen i Oslo og Akershus har valgt å ha med hele boka, unntatt nettopp kapittel 6. Ut ifra hva jeg kan forstå, har ikke barnehagelærerstudentene ved Høgskolen i Oslo og Akershus pensum om språk- og talevansker. Dette gjelder uavhengig om det er Høigård eller Valvatne og Sandvik som blir brukt i utdanningen. Det skal nevnes at det i Høigård er det ca. halvannen side om stamming og stotring⁹. Dette er ikke veldig mye. Likevel det blir kapittelet, slik jeg forstår det, benyttet i barnehagelærerutdannelsen, i de fleste andre institusjoner enn Høgskolen i Oslo og Akershus. Med andre ord kan det se ut til at intervjupersonene og Ulvestad har rett i sine oppfatninger av dette. IP1 mener at det er uheldig at barnehagelærere blir dårlig rustet til å møte stamming og andre språk- og talevansker, siden språkutviklingen starter i barnehagealder. Når det gjelder stamming, er det viktig å sette i gang tiltak tidlig, siden barn som får hjelp mellom 2 og 5-årsalderen i større grad slutter å stamme. (Ulvestad, 2007). At barnehagelærere har kunnskap om stamming er derfor viktig for at de skal kunne henvise barnet til PPT på et tidlig tidspunkt.

---

⁸ Disse er: (Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning), (Høgskolen i Bergen), (Høgskolen i Hedmark, Campus Hamar), (Høgskolen i Oslo og Akershus), (UiT Norges Arktiske Universitet, Campus Tromsø) og (Universitetet i Agder, Campus Kristiansand)

⁹ Høigård bruker begrepet *småbarnshakking*.

5.2 Samarbeid med PPT og logoped

For å kunne henvise et barn som stammer til PPT, slik at barnehagene kan få hjelp, må stammingen først oppdages. I Stortingsmelding 41 står det at «Barnehagen har en unik mulighet til å oppdage barn som av ulike grunner har språkvansker [...]» (KD, 2008-2009, s. 97). I intervjuene fikk intervjupersonene mulighet til å komme med deres tanker om dette. Alle sa seg enige i dette sitatet, og trakk frem det nære samspillet barnehagens personale har til barna. I tillegg ble barnehagebarnas alder trukket frem som en viktig faktor for at tiltak skal kunne settes i gang tidlig. IP1 og IP2 sammenlignet også barnehagens mulighet til å oppdage stamming og andre språkvansker med skolen.

De oppfatter at skolen, med flere barn og færre voksne, har en større utfordring til å ha et individuelt fokus på enkeltbarn, som i sin tur gjør det vanskelig å oppdage stamming. Dette er interessant, siden undersøkelsen til Lavik-Larsen (2012, s. 34), viser at logopeder har ytret til pedagoger at de vil «vente og se» til barna blir eldre, noe som betyr skolestart. I mine intervjuer, kommer noe lignende frem. IP1, som har det nærmeste samarbeidet med en logoped i dag, sier at logopeden ønsker å vente med tiltak til barnet er i fireårsalderen. Ifølge logopeden som samarbeider med IP1, er det lettere å kartlegge stamming når barna er eldre. Samtidig er det pga. barns språklige utvikling: «For mellom tre- og fireårsalderen skjer det veldig mye sånn språklig sett» (IP1). Det spesielle med dette, er at IP1 også uttrykker at det er i barnehagealder barnet utvikler språket sitt, og at det er nettopp derfor å sette i gang tiltak mot stamming er nødvendig. Her kommer det frem at man kan bruke samme argument for å starte tiltak og for å vente og se. «Barnehagealderen er den alderen hvor det er mest sannsynlig at stamming forsvinner naturlig. Det er også den alderen hvor behandling er mest effektivt, og hvor vi ser at stammingen kan forsvinne helt etter behandling» (Guttormsen, 2016, s. 47). Guttormsen ser her den samme sammenhengen, og mener at man ikke skal vente og se. Det å ha en føre var-holdning, slik som IP3 har, kan derfor være viktig i arbeidet med stamming.

At logopeder velger å vente og se på bakgrunn av språklig utvikling hos de yngste barna, kan være av ulike årsaker. Én årsak kan være, som Guttormsen skriver, at stamming kan opphøre helt naturlig. IP1 forteller at hennes oppfatning av stamming, etter informasjon av logoped, er noe som kan gå over av seg selv. Som vist til i teorikapittelet, ser vi at 11 % av barnehagebarna begynner å stamme (Guttormsen, 2016, s. 46), og av disse er det 1 % som fortsetter (Espenakk & Hegdal, 2007, s. 34). At dette kan være en årsak til at man venter og

---

ser, kan man finne igjen i Preus, som forteller at én av to momenter ved vurdering av barn som stammer går ut på «håpet og troen på at stammingen går over av seg selv» (Preus, 1987, s. 163). For meg kan det se ut som at dette henger igjen i vurderingen av stamming.

En annen mulighet for vente og se-holdningen kan være at man føler det er lettere å ta tak i stamming i skolen, til tross for det intervjupersonene mener. Deres tanker går som sagt på at man i barnehagen har et nærere samspill med barna enn i skolen. Det som kan være lurt å tenke på er at eldre barn har et mer utviklet språk, og uregelmessigheter i talen kan komme tydeligere frem. Det betyr likevel ikke at stamming er fraværende hos barnehagebarn, men vanskeligere å oppdage. Følgelig blir det en større utfordring, pga. språket, i barnehagen å faktisk bli klar over det. Da er det heller ikke enkelt å gjøre noe med det.

Når barnehagelærere erfarer at den riktige måten å arbeide med stamming på er å vente og se, kan det gi store utfordringer for et samarbeid med andre parter. Et samarbeid med logoped som inntar en vente og se-holdning kan være frustrerende for barnehagelærere. IP2 har i likhet med andre opplevd å få beskjeden om å vente og se. Hun oppfatter at hun som barnehagelærer gjerne skulle ha gjort mer for barna, og ikke vente å se. Hun sier det er utfordrende at man «stadig kjenner på at her skulle vi kanskje gjort mer» (IP2). Slik jeg tolker hennes tanker, erfarer hun at hun i samarbeid med logoped blir hjelpeløs, og ikke får bidratt med det hun faktisk vil. Dette til tross for at hun har tatt kontakt med logoped. Hennes erfaring av hjelpeløshet i samarbeid med logoped henger sammen med hennes oppfatning av stamming som går utover barnet sosialt. På spørsmål om når barnehagen bør kontakte PPT, nevner hun barnets sosiale kompetanse, og legger til: «Og det handler mye, tenker jeg, om å ivareta selvtillit og selvbilde hos barna» (IP2).

5.3 Barns følelser av å stamme

Intervjupersonene erfarer og oppfatter at stamming kan være utslagsgivende for et barns hverdag i en negativ retning. IP1 ser på språk som en viktig faktor når det kommer til barns sosiale kompetanse. Når det gjelder stamming, mener hun at den sosiale kompetansen og samspillet med andre barn kan påvirkes av stamming. «For det kan ødelegge ganske mye hvis et barn ikke blir forstått» (IP1). Det IP3 oppfatter, er at hvis man venter med å be om hjelp fra logoped, kan barna få sosiale problemer. Hennes synspunkt ser jeg i sammenheng med føre var-holdningen som hun holder på, som tidligere nevnt. Det man kan få ut av dette,

er at ved å være tidlig ute, kan sosiale vansker forebygges. Hennes oppfatning er interessant, siden så mye som 27 % av barnehagebarn som stammer har fått negative kommentarer fra andre barn (Langevin m.fl., i Guttormsen, 2016, s. 47). Negative kommentarer til et barn som stammer fra andre barn, har IP1 selv vært vitne til, og har hørt et barn si: «Ååå! Bli ferdig med å snakke!» Barnehagelærerne oppfatter her at stamming kan være en utfordring for barnehagebarns sosiale kompetanse.

IP1 reflekterer altså over at stamming kan få konsekvenser for barn ved at de ikke kommer inn i barnegruppa, og at disse barna kan bli «utstøtt» og bli mobbet. IP2 sier at fordi et barn som stammer er annerledes og skiller seg fra de andre barna er det «fort gjort at noen henger seg opp i det, og begynner å nevne det og plage de og herme etter de» (IP2). Dette synspunktet deler også IP3, som sier at barn merker fort om et annet barn ikke er innenfor normalen. Barnehagelærerne forteller også at de mener at de voksne må være tilstedeværende og ta tak i problemet – gjerne forebyggende.

Du inkluderer ikke ved å ekskludere, for det er det mange som gjør, i god tro, fordi de prøver å inkludere det barnet, men så blir det veldig spissa mot det barnet som igjen kan ekskludere det.

(IP1)

Slik jeg forstår IP1 her, mener hun at mange tror barnegruppa vil inkludere et barn som stammer, dersom de voksne ikke snakker om stamming med barna. Som IP1 sier: Inkludering ved ekskludering. Det hun oppfatter med dette er at når barnegruppa ikke blir fortalt hva stamming er, vil de heller ikke ha noen forutsetning for å kunne forstå barnets situasjon. Barna legger da merke til at «dette snakker vi ikke om», og for barna kan da føle usikkerhet knyttet til dette barnet. På denne måten kan barnet altså bli ekskludert. Dette tar også Sønsterud, Howells og Hoff opp: Det skal være åpenhet rundt stammingen, for å kunne bidra til positive holdninger hos barnet, samt hindre mobbing (Sønsterud, Howells, & Hoff, 2014, s. 17) . «Alminneliggjøring, trygghet og aksept er ofte ingrediensene som skal til for å forebygge negativ stigmatisering og mobbing[...]» (Sønsterud, Howells, & Hoff, 2014, s. 17).

IP3 oppfatter at man ikke skal presse barn til å snakke. «De må få muligheten til å kommunisere selv, og bruke god tid» (IP3). Denne oppfatningen er interessant med tanke på det Ulvestad skriver om å gi personer som stammer råd om å ta det med ro. Når man ber en

---

som stammer om å ta det med ro, virker det mot sin hensikt (Ulvestad, 2007, s. 65). Da blir fokuset lagt til måten barnet uttrykker seg på og ikke innholdet.

Fokuset vert flytta over på taleflyten og ikkje på budskapet, og såleis kjenner barnet at det må meistre noko for å vere ein fullverdig kommunikasjonspartnar. Dette fører igjen til auka spenningar og meir stamming.

(Alm, i Ulvestad, 2007, s. 65)

Når man forsøker å hjelpe et barn på denne måten, kan det styrke utviklingen av barns negative tanker om stammingen. En annen tanke rundt dette er at de barna som ikke er bevisste på stammingen kan bli bevisste på det etter å ha blitt rådet til å ta det med ro. Når IP3 sier at man må gi barna tid til å kommunisere, forstår jeg det som at hun, i en slik situasjon, ville valgt å være lydhør til det barnet ville ha sagt. Med andre ord ville hun ikke gitt barnet råd om å ta det med ro. Antageligvis stemmer ikke denne oppfatningen overens med profesjonen som helhet, da det i Ulvestad (2007) kom frem at hele 71 % av de spurte mente at dette var til hjelp for et barn. IP3 forteller med denne oppfatningen at hun kan det å være anerkjennende.

I intervjuet påpeker i IP1 at noen stammer hele livet. «Umiddelbare tanker er at vi gir barnet rom og plass for å være seg selv, [...] og gi det rom for å være seg selv. Her påpeker IP1 nødvendigheten av å anerkjenne barnet. Det handler om å minske utviklingen av de negative tankene hos barnet, for noen av dem blir nødt til å leve med stammingen igjennom hele livet. Tidligere har jeg nevnt at pensum i barnehagelærerutdanningen hvor det er en liten del av pensum som handler om stamming. Til dels er stamming også fraværende fra pensum. Dette er noe som kan gjøre det vanskelige for barnehagelærere å oppdage stamming. I eget utdanningsløp har jeg likevel lært mye om anerkjennelse. Dette tenker jeg flere barnehagelærere sitter igjen med etter utdanning, og noe som profesjonsutøverne er gode på. Det kan være at for profesjonen er det viktigere at man innehar en anerkjennende holdning enn å sitte med kunnskap om stamming. Denne kunnskapen er det tross alt logopedene som skal ha, og som i sitt samarbeid med barnehagen skal veilede barnehagelærere i, slik at de kan gjøre sitt arbeid med stamming på best mulig måte. Når alt kommer til alt er det min oppfatning - med støtte fra de tre intervjupersonenes oppfatninger - at barnas følelser er det som må komme først. Som IP1 påpeker: Noen stammer hele livet. Når de negative tankene til egen tale utvikles allerede i barnehagealder, og økes i takt med alderen, er det kunnskapen

om anerkjennelse, barns følelser og samarbeid med logopeden som blir avgjørende for barnet. Både her og nå – og i fremtiden.

Innledningsvis i resultatet, skrev jeg at «Det virker som at barnehagelærernes erfaringer og oppfatninger av profesjonens kunnskaper om stamming henger tett sammen med samarbeidet med PPT og barns følelser». Dette har sin bakgrunn i at alt det barnehagelærere gjør i arbeid med stamming hos barn; handler, reflekter og mener, for å nevne noe, er det som gir barnehagelærere erfaring og oppfatning. Sånn som Alstad (2013, s. 38) sier, er barnehagelærernes erfaringer og oppfatninger et sentralt grunnlag for profesjonsutøvelsen. Dette er blant annet fordi erfaringer og oppfatninger også blir sett på som kunnskap. Gjennom samarbeid med PPT og logoped og refleksjoner knyttet til barns følelser av å stamme, får de erfaringer gjennom disse handlingene, noe som øker barnehagelærernes kunnskaper om stamming. Dette er et viktig poeng, for barnehagelærerne selv føler at de ikke kan nok.

Barnehagelærernes oppfatninger av å ikke ha nok kunnskaper om stamming har gjennom refleksjoner blitt til kunnskap. Dette kan føre til at de handler videre etter deres egen oppfatning av å kunne for lite, som kan gå utover barna. Samtidig har de erfaringer gjennom arbeidet de har gjort. Gjennom å si at de må gjøre så godt de kan med arbeidet de gjør med stamming, som IP2 sier, oppnår de erfaringer, og følgelig kunnskap. Med andre ord har barnehagelærerne antageligvis mer kunnskap på området enn hva de selv tror. Med dette i tankene er det, i mine øyne, mer sannsynlig at de handler etter disse kunnskapene enn gjennom det de «ikke kan».

Gjennom denne bacheloroppgaven har jeg skrevet om *hvordan erfarer og oppfatter barnehagelærere stamming hos barnehagebarn*. Dette har jeg vist til gjennom eksempler hentet fra empirien jeg har samlet. Disse eksemplene har vist at det er mange måter å erfare og oppfatte stamming på, siden det mange hensyn som skal tas – noen av disse hensynene har ikke blitt tatt med i min besvarelse, mens andre hensyn har blitt tatt med. Barnehagelærernes erfaringer og oppfatninger blir derfor mange, men kunnskapene de sitter igjen med etter deres erfaring- og oppfatningsprosesser henger sammen med alt i deres handlinger relatert til stamming.

---

6. Oppsummering

Innledningsvis i denne bacheloroppgaven siterer jeg Preus (1987, s. 11) som skildrer hvordan man først legger merke til måten en person som stammer snakker på. Det kan være gjennom hakking og gjentakelser, forlengelser og blokkeringer (Preus, 1987, s. 11). I barnehagen er det derimot ikke like lett å legge merke til stamming hos de vi er der for – barnehagebarna. Dette kan skyldes at barna er i en alder der brudd i talen er veldig normalt. Ja, faktisk er det så normalt at det er en naturlig del av språkutviklingen, skal vi tro flere teoretikere, blant annet Høigård. Likevel er det noe som skiller denne normale ikke-taleflyten fra taleflytvansken stamming.

For å oppdage stamming, sier Guttormsen (2016) at logopedene trenger hjelp fra observante barnehagelærere, som tar kontakt med PPT dersom stamming utvikles hos et barnehagebarn. I mitt resultat av *hvordan erfarer og oppfatter barnehagelærere stamming hos barnehagebarn?* kommer det frem usikkerhet rundt dette. Barnehagelærerne erfarer og oppfatter stamming som vanskelig å arbeide med, siden de føler de mangler kunnskaper om det – blant annet fra utdanningen deres. En ytring fra en av intervjupersonene var «Dette kan vi ikke nok om!». Det skal legges til at barnehagelærerne aktivt har gått inn for å innhente kunnskap om stamming – både før de har arbeidet med stamming hos barnehagebarn, og underveis i deres arbeid. Samtidig er barnehagelærernes erfaring og oppfatninger en del av deres kunnskaper. Prosessen barnehagelærere går igjennom ved refleksjon, er en grunn for barnehagelærere til å ha tro på deres kunnskaper. Når barnehagelærerne kommer opp i situasjoner der kunnskap om stamming, etter deres skjønn, er nødvendig, snakker de gjerne med en logoped. Ved dette samarbeidet erfarer, og følgelig oppfatter barnehagelærerne noe nytt. På denne måten blir kunnskapsnivået deres også hevet.

På lik linje med at logopeden trenger barnehagelærere, er også barnehagelærere avhengig av logopeden for å kunne gjøre en god innsats for disse barna. Samarbeidet disse imellom er svært viktig. Dessverre erfarer og oppfatter barnehagelærere ofte å bli møtt med en vente og se-holdning til disse barna i dette arbeidet. Dette kan ha sitt utspring fra at stamming kan gå over av seg selv – eller, som IP1 erfarer og oppfatter: For enklere å kunne kartlegge stammingen.

Frustrasjonen blir da stor når barnehagelærerne må vente og se før tiltak kan settes i gang når de ser at stammingen går utover barna. Ikke nødvendigvis pga. at det er vanskelig for barnet

å snakke, men fordi barnas sosiale kompetanse kan bli hemmet. I tillegg sier de at språklige vanskeligheter som stamming kan gjøre barna til upopulære lekekamerater. Det er når dette skjer, både barnehagelærerne og forskere mener det er mest nødvendig å kontakte logoped.

Barnehagelærerne erfarer og oppfatter at barna legger merke til egen stamming, som forskning også viser. Dette fører til negative tanker om egen taleevne hos barnet. Disse tankene og følelsene barna sitter inne med, oppfatter barnehagelærerne som det viktige å jobbe med. Det handler, som IP2 sier, om å ivareta barns selvtillit og selvbilde. Barnehagelærerne har en anerkjennende holdning til barna, og følgelig til stamming. Det er kanskje der barnehagelærerprofesjonen bør legge seg når det kommer til stamming – anerkjennelse. Dette har barnehagelærerne i denne bacheloroppgaven vist at de har kunnskaper om – og selvfølgelig: Erfaringer og oppfatninger.

Litteraturliste

- Alstad, G. T. (2013). *Barnehagen som språklæringsarena: En kaususstudie av tre barnehagelæreres andrespråkdidaktiske praksiser*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Dalland, O. (2015). *Metode og oppgaveskriving: for studenter*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Dewey, J. (2001). Erfaring og tenking. I E. L. Dale (Red.), *Om utdanning: Klassiske tekster* (ss. 53-66). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Espenakk, U., & Hegdal, H. (2007). *Språkveilederen*. Oslo: Bredtvedt kompetansesenter.
- Guttormsen, L. S. (2016, Februar og mars). En av ti barn stammer. *Første steg*, ss. 46-47.
- Guttormsen, L. S., Kefalianos, E., & Næss, K.-A. B. (2015, September 2). Communication attitudes in children who stutter: A meta-analytic review. *Journal of Fluency disorders*, ss. 1-14.
- Høigård, A. (2006). *Barns språkutvikling; muntlig og skriftlig* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- KD. (2008-2009). *St.meld. nr. 41: Kvalitet i barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Lavik-Larsen, K. (2012). *Veiledning om stamming: hvordan kan det oppleves?* Oslo: Universitetet i Oslo. Masteroppgave i spesialpedagogikk.
- Løkken, G., & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Preus, A. (1987). *Stamming og løpsk tale*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sønsterud, H., Howells, K., & Hoff, K. (2014). Noen stammer - sånn er det bare. *Statpedmagasinet*, 14 - 17.
- Ulvestad, L. (2007). *Stamming og normal ikke-flytande tale i førskulealder: Ei karlegging av pedagoger sin kjennskap*. Oslo: Universitetet i Oslo. Masteroppgave i spesialpedagogikk.

Valvatne, H., & Sandvik, M. (2007). *Barn, språk og kultur: Språkutvikling fram til sjuårsalderen*. Oslo: Cappelens Akademisk Forlag.

Vedlegg 1: Intervjuguide

<p>Fase 1: Rammesetting</p>	<p>1. Informasjon Temaet er stamming hos barnehagebarn, og arbeidstittelen min er <i>Barnehagelæreres erfaring og oppfatninger av stamming hos barnehagebarn</i>. Formålet med intervjuet er at jeg kan bruke det til BA-oppgaven for å finne ut av hvordan man i barnehagene jobber med stamming og hvordan den enkelte barnehagelærer erfarer og oppfatter stammingen hos barn. Alt vi snakker om har jeg taushetsplikt på, og det som blir med i oppgaven er anonymt. Du kan når som helst trekke samtykket så lenge studien pågår. Jeg vil gjerne ta lydopptak av samtalen, som blir slettet etter bearbeiding – hvis det er greit for deg? Jeg anbefaler å ikke nevne enkeltbarn i samtalen direkte. Spørsmål til dette?</p>
<p>Fase 2: Erfaringer</p>	<p>2. Overgangsspørsmål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hva slags erfaringer har du med stamming hos barn? Hvilke tanker har du gjort deg om stamming? • Hvor har du fått kunnskaper om stamming hos barn fra? • Tilbyr barnehagen etterutdanning/kurs innenfor dette? • I ST.meld.41 står det «Barnehagen har en unik mulighet til å oppdage barn som av ulike grunner har språkvansker» – Hva tenker du om dette?
<p>Fase 3: Fokusering</p>	<p>3. Nøkkelspørsmål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvilke utfordringer kan en barnehagelærer møte i arbeid med stamming? • Hvordan bør en barnehagelærer samarbeide med foreldre til barn som stammer? • Når tenker du det er hensiktsmessig å kontakte PPT om barn som stammer? • På hvilke måter eller områder kan stamming påvirke barna? • Hvilke tanker gjør du deg om stamming og mobbing?
<p>Fase 4: tilbakeblikk</p>	<p>4. Oppsummering/Sjekkliste</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppsummere funn - Har jeg forstått deg riktig? - Er det noe du vel legge til?

Vedlegg 2: Følgeskriv

Bachelor barnehagelærerutdanning våren 2016 - følgeskriv

I følge retningslinjene for barnehagelærerutdanning skal bacheloroppgaven legges til det siste studieåret. Den skal være profesjonsrettet og bygge på kunnskap fra ett eller flere av kunnskapsområdene og/eller fordypingen. Arbeidet med bacheloroppgaven skal øve studenten i å planlegge og gjennomføre et sjølstendig arbeid i tråd med faglige og metodiske krav og forskningsetiske retningslinjer.

I forbindelse med studiet trenger våre studenter mulighet til å komme ut i barnehager eller andre institusjoner for å samle inn empirisk materiale til bacheloroppgaven. Dette innebærer ingen forpliktelser for dere om veiledning. Datamaterialet vil bli behandlet etter barnehagens regler og gjeldende etiske regler i henhold til lov og forskrifter om anonymisering slik at ingen informasjon kan tilbakeføres til bestemte barnehager eller involverte enkeltpersoner.

Studentene skal ikke bruke metoder som har meldeplikt og krever godkjenning hos NSD.

Det bekreftes at student:

.....

studium: .....

arbeider med bacheloroppgave på Barnehagelærerutdanningen ved Høgskolen i Hedmark

Studentens veileder ved Høgskolen

er.....

Med vennlig hilsen

Høgskolen i Hedmark

Karin Moen og Inger Vigmostad

Studieledere

Vedlegg 3: Forespørsel om deltakelse

Forespørsel om deltakelse i prosjekt:

”Barnehagelæreres erfaringer, oppfatninger og refleksjoner om stamming hos barnehagebarn”

Bakgrunn og formål

Jeg heter Daniel Vernang, og er barnehagelærerstudent ved Høgskolen i Hedmark. Nå skal jeg skrive min bacheloroppgave, som retter seg mot barnehagelæreres erfaringer, oppfatninger og refleksjoner. I denne anledning vil jeg utføre noen intervjuer for å få svar på problemstillingen, og ønsker din deltagelse. Problemstillingen til oppgaven er «Hvordan erfarer, oppfatter og reflekter barnehagelærere stamming hos barnehagebarn?» For meg er stamming et interessant tema, da jeg selv stammer.

Utvalget av intervjupersoner består av personer med fullført førskolelærerutdanning, siden det er disse profesjonsutøveres erfaringer, oppfatninger og refleksjoner som er relevant for studien. Dette er ikke en kunnskapstest.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltagelsen i studien vil innebære et intervju. Intervjuet vil ta ca. 2 timer. For å samle data, vil jeg gjerne ta lydopptak av intervjuet. Jeg vil også ha en notatblokk i tilfelle jeg får bruk for dette. Spørsmål som blir stilt vil omhandle stamming, og dine tanker og erfaringer rundt dette. Studien omhandler ikke barna direkte. Derfor oppfordrer jeg til at enkeltbarn ikke blir nevnt, men du forteller om ev. erfaringer knyttet til barns stamming.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Jeg har taushetsplikt, og alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er bare jeg som student som har tilgang til personopplysninger og innsamlet data. Opptak tas med, og lagres på, en diktafon uten nettilgang. All innsamlet data som brukes i bacheloroppgaven blir anonymisert, du skal ikke kunne bli gjenkjent.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 25.05.2016. Opptak, personopplysninger og annet data blir da slettet.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert. Du kan nekte å svare på enkelte spørsmål under intervjuet.

Dersom har spørsmål til studien, ta kontakt med Daniel Vernang på telefon xxx xx xxx. Ved spørsmål til min veileder Gunhild Tomter Alstad, kan hun kontaktes på e-post: X.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)